

A jako Antarktida

Koule nemá začátek ani konec, ani zeměkoule ne. Kde tedy začíná svět a kde končí? Tak třeba tady dole... Ale moment! Je dole opravdu dole? Vůči čemu nebo komu? Dole – stejně jako nahoře, blízko, daleko a tak podobně – se vždycky vztahuje k něčemu. Nejčastěji k místu, odkud se ptáme. Co jiného nám ostatně v nekonečném vesmíru zbývá...

Raději začněme podle abecedy: A jako Antarktida. Antarktida je pátý největší světadíl a zároveň jediný, který nikdy nebyl obýván lidmi. Není to stát, ale země – komu tedy patří? Může vůbec někdo vlastnit zemi? A co moře nebo oblohu? A musí vždycky všechno někomu patřit? S Antarktidou je to jinak, patří totiž všem. Je to možná ledová pustina, ale má nezastupitelný význam, například reguluje počasí na celém světě. Je prostě víc než jen zasněžený pišingr dole na zeměkouli.

NEJstudenější

Že je v Antarktidě zima, asi nikoho nepřekvapí. Téměř celý kontinent leží pod sněhovou pokrývkou. Nejchladněji bývá ve vnitrozemí. Teplota se v zimních měsících pohybuje od $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$ do $-70\text{ }^{\circ}\text{C}$, během léta leží mezi $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$ a $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$. Antarktická zima trvá od května do října, tedy v době, kdy na severní polokouli panuje léto. Nejnižší teplotu v historii ($-89\text{ }^{\circ}\text{C}$) zaznamenali na ruské stanici Vostok 21. července 1983. Nejvyšší teplotu na Antarktidě, kdy se rtuť teploměru vyšplhala přes $17\text{ }^{\circ}\text{C}$, naměřili 23. března 2015 na české Mendelově polární stanici ležící na ostrově Jamese Rosse.

NEJsušší

Antarktida je nejsušší oblastí světa. Ročně zde totiž spadne méně srážek než na Sahaře, a proto můžeme o Antarktidě hovořit jako o poušti. Je to o to překvapivější, jelikož antarktický led uchovává téměř tři čtvrtiny veškeré sladké vody na světě. Ve vnitrozemí bývají srážky výjimečné. Čím blíže jsme pobřeží, tím jsou častější, až 500 mm ročně. Většinou jsou sněhové, protože sníh přivane od moře vítr. Ojediněle se na okrajích objeví i déšť.

NEJvyšší

Antarktida je jako bílý piškot. Je to nejvyšší kontinent ze všech, průměrná výška činí 2020 m n. m. Asie jako druhý nejvyšší kontinent světa má průměrnou výšku jen 1000 m n. m., přestože se tu nachází nejvyšší pohoří světa Himálaj.

NEJvětrnější

Na Antarktidě fičí silný vítr po celý rok. Nejvíce na pobřeží, kde dosahuje rychlosti i více než 250 km/h, ve vnitrozemí fouká méně. Při silném větru člověk mnohem rychleji prochladne, protože pocitová teplota je za větru nižší, než jakou ukazuje teploměr. Když bude například při teplotě $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$ foukat vítr o rychlosti 70 km/h, bude člověku stejně chladno jako při $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$.

BÖHM, David. *A jako Antarktida: pohled z druhé strany*. V Praze: Labyrint, 2019. S. 6-13. ISBN 978-80-86803-56-2. (zkráceno, upraveno)

Oborové čtení

Předmět: zeměpis

PLÁN	
Cíl – čtenářský	Žák zběžně přelétne text a porozumí jeho jádru. Žák s pomocí klíčových slov text krátce shrne. Žák dokáže jednotlivým odstavcům vymyslet výstižný název.
Cíl – oborový (alespoň v náznaku...jaké části hodiny se práce s textem týká)	Žák popíše přírodní poměry na Antarktidě. (Z – polární oblasti – Antarktida, přírodní podmínky světadílů)
Předpokládaný věk čtenářů	Cca 12-13 let
Bibliografická citace použitého textu (případně zmínky o úpravě)	BÖHM, David. <i>A jako Antarktida: pohled z druhé strany</i> . V Praze: Labyrint, 2019. S. 6-13. ISBN 978-80-86803-56-2 (zkráceno, upraveno).
Metoda (případný odkaz na učebnici)	Skimming, klíčové pojmy, práce s nadpisy, skenování, vyhledávání konkrétních informací (viz učebnice str. 4–11). Struktura textu, organizace a prezentace textu (viz učebnice str. 30–32; tato práce by měla probíhat s nezměněnou grafickou podobou textu viz příloha).
Poznámky, pomůcky	<i>A jako Antarktida</i> je velmi zajímavě pojatá a graficky krásně zpracovaná populárně naučná kniha. Pro práci v 7. ročníku při tématu polárních oblastí v zeměpise se přímo nabízí, své uplatnění najde ale i v přírodopise. Aktivity jsem volila z oblasti skimmingu a skenování, text se ale (zvláště v původní grafické úpravě – viz příloha) dobře hodí také pro určování znaků a struktury textu, případně i cílové skupiny a prostředků, kterých autor využívá, aby cílovou skupinu čtenářů zaujal.

Příklad možného řešení:

Klíčové pojmy: Antarktida, světadíl, neobýván lidmi, patří všem, led, nejstudenější, srážky výjimečné (nejsušší), nejvyšší kontinent, silný vítr (největřejší), ...

Práce s nadpisy

Práce s nadpisy může v případě tohoto textu vypadat různě – můžeme nadpisy z původního textu odstranit a nechat žáky vymýšlet nadpisy jednotlivých odstavců i hlavní titlek, můžeme nadpisy z textu vyjmout, nabídnout je žákům a nechat na základě zběžného čtení přiřazovat k jednotlivým odstavcům. V rámci skenování pak žáci mohou mít za úkol vyhledat 4 „nej“ Antarktidy, které následně mohou posloužit jako nadpisy apod.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Pokud se rozhodneme s nadpisy pracovat, ve většině případů bude vhodné je z textu odstranit, v původním textu jsou ponechány pro přehlednost.